

ย่อหลักกฎหมาย วิชาวิธีพิจารณาความแพ่ง ๑ (ภาค ๑-๒)

สำหรับนิสิต นักศึกษา ผู้ศึกษากฎหมายทั้งในระดับอุดมศึกษา
เนติบัณฑิต ผู้พิพากษา อัยการและทนายความ

ชาคริต กู้มานะชัย
V. ๑/๒๕๖๘

๒๕๐.-

"การอำนวยการหรือปฏิบัติการทางด้านความยุติธรรม และทางด้านกฎหมายนั้น ไม่ว่าทหารหรือพลเรือนก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสุขความสงบและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติและประชาชน หน้าที่ของศาลทหาร ตุลาการศาลทหาร ก็มีระบุไว้แล้วในกฎหมาย แต่ทหารนั้นเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและมีการจัดตั้งเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่แล้วทางทฤษฎี มนุษย์เราก็สามารถจะทำความผิดได้ หรือมีความผิด เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะอาญาทหารหรือวินัยทหารก็ต้องมีการรักษา มีการให้ความยุติธรรม และมีการแก้ไขในการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องของผู้กระทำความผิด เพราะฉะนั้น การอำนวยการยุติธรรม ขั้นตอนที่ถูกต้องก็ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ในด้านกฎหมาย ตลอดจนมีความเข้าใจในชีวิต ในสังคม หรือในอุดมการณ์ของชาติ เพราะว่ากฎหมายนั้น ใช้ให้ถูกก็ดี ใช้ให้ไม่ถูกก็เสียมาก เพราะฉะนั้นท่านเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ มีวุฒิภาวะแล้ว ก็ย่อมพิจารณาออกมาว่า อะไรควร อะไรไม่ควรและนำกฎหมายไปใช้ให้ถูกต้องเพื่อระงับทุกข์ แก้ไขในเรื่องที่ไม่ถูก หรือมีบทพิพากษาให้เกิดความยุติธรรมได้"

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทานแก่คณะผู้พิพากษา และตุลาการศาลทหาร ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน
พระราชวังดุสิต ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

คำนำ

การศึกษากฎหมายในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะสาขาวิชานิติศาสตร์แต่เพียงการเรียนการสอนกฎหมายเปิดกว้างแล้วเข้าถึงสาขาวิชาอื่นมากขึ้นกว่าเดิม อาทิ สาขาต่างๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นต้น

“ย่อหลัก : วิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ๑ (ภาค ๑ - ๒)” เล่มนี้ ผู้เขียนได้สรุปเนื้อหาในส่วนที่สำคัญและจำเป็นต่อผู้ศึกษาในสาขาวิชานิติศาสตร์และสาขาวิชาอื่นๆ พร้อมยกตัวอย่างประกอบในรูปแบบของการนำเอาข้อเท็จจริงจากคำพิพากษาศาลฎีกาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญและนิยมนำมาออกข้อสอบเพื่อทดสอบความรู้ทางกฎหมายอีกด้วย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์กับผู้ศึกษา ผู้สนใจและผู้เรียนตามสมควร

ชาคริต กุ้มานะชัย

ผู้เขียน / ผู้รวบรวม / ผู้เรียบเรียง

กรกฎาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

วิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค ๑

๕

วิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค ๒

๒๘๐

วิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค ๑

บทวิเคราะห์ศัพท์ ตามมาตรา ๑

“ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง

มาตรา ๑ (๑) ศาล มีความหมาย ๒ อย่างในเวลาเดียวกัน ซึ่งจะใช้ในความหมายใดนั้นต้องพิจารณาตามแต่ละมาตร จากความหมายในมาตรา ๑(๑) ศาล จึงหมายถึง อาคารสถานที่ทำการของศาล และยังมี ความหมายที่หมายถึง ตัวผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง ดังนั้น ที่ว่าการอำเภอหรือจนผู้ว่าราชการ จังหวัดจึงไม่ใช่ศาล และเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองจึงไม่ใช่ผู้พิพากษา (ฎีกาที่ ๘๕๑/๒๔๘๗)

ฎีกาที่ ๕๔๔๙/๒๕๓๑ ผู้ร้องยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ครั้งแรกในคดีที่ผู้ร้องเป็นโจทก์แทนที่จะยื่น ในคดีที่มีการออกหมายบังคับคดีอันเป็นการยื่นผิดสำนวน แต่ศาลในคดีที่ออกหมายบังคับคดีกับศาลในคดี ที่ผู้ร้องเป็นโจทก์เป็นศาลเดียวกัน คือศาลแพ่ง ทั้งตามคำร้อง ของ ผู้ร้องดังกล่าวก็ได้ระบุไว้ชัดแจ้งว่าขอ เฉลี่ยจากทรัพย์ของจำเลยที่ ๒ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้อายัดไว้ในคดีนี้ จึงถือได้ว่าผู้ร้องได้ยื่นคำขอเฉลี่ย ทรัพย์ครั้งแรกโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลที่ออกหมายบังคับให้อายัดทรัพย์ของจำเลยที่ ๒ ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๙๐ วรรคแรก ประกอบมาตรา ๑(๑) แล้ว ผู้ร้องยื่นคำขอเฉลี่ย ทรัพย์ไว้ในคดีที่ผู้ร้องเป็นโจทก์แต่ต่อมาศาลในคดีดังกล่าวได้มีคำสั่งยกคำขอเฉลี่ยทรัพย์ แต่ก็เพื่อให้ ผู้ร้องมายื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ในคดีนี้เสียให้ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการไต่สวนคำร้องของผู้ร้อง เท่านั้นหาทำให้สิทธิของผู้ร้องซึ่งได้ยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ต่อศาลโดยชอบแล้วข้างต้นต้องเสียไปไม่ เมื่อคำขอ เฉลี่ยทรัพย์ของผู้ร้องที่ได้ยื่นไว้ครั้งแรกยังไม่พ้นระยะเวลาตามกฎหมาย แม้ผู้ร้องจะยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ ในคดีนี้พ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ตาม ก็ต้องถือว่าผู้ร้องได้ยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ภายในระยะเวลา ที่กฎหมายกำหนดแล้ว

“คดี” หมายความว่า กระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรอง คຸ້ມครองบังคับ ตามหรือเพื่อการใช้ซึ่งสิทธิหรือหน้าที่

มาตรา ๑ (๒) คดี ให้ความหมายไว้ในลักษณะปลายเปิด คือกล่าวถึงจุดเริ่มต้นแต่ไม่กล่าวถึง จุดสิ้นสุดไว้ ดังนั้นคำว่า “คดี” ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑ (๒) จึงมีความหมายตั้งแต่เสนอคำฟ้องหรือคำร้อง ขอต่ศาลเพื่อขอให้บังคับหรือใช้สิทธิโดยไม่มีกำหนดว่าจะสิ้นเมื่อใด

ฎีกาที่ ๑๖๗๗/๒๕๑๔ ป.วิ.พ. มาตรา ๑(๒) “คดี”หมายความว่ากระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอ คำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรองคຸ້ມครองบังคับตาม หรือเพื่อการใช้ซึ่งสิทธิและหน้าที่การดำเนินคดีจึงหมายความว่า รวมตั้งแต่ฟ้องร้องจนกระทั่งดำเนินการบังคับคดีด้วย ผู้รับมอบอำนาจจากโจทก์ให้ดำเนินคดีฟ้องร้อง ย่อมมี อำนาจดำเนินคดีแทนโจทก์จนเสร็จคดี รวมตลอดถึงการยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงาน

บังคับคดีไปทำการยึดทรัพย์และนำขึ้นให้ยึดทรัพย์ด้วย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องทำใบมอบอำนาจใหม่อีก

ฎีกาที่ ๕๘๑/๒๕๐๖ การที่ทนายของโจทก์ในคดีเดิมใช้สิทธิขอเข้าเฉลี่ยทรัพย์ในคดีอื่น กระทำได้โดยไม่ต้องแต่งทนายเข้ามาในคดีที่เข้าขอส่วนเฉลี่ยนั้นอีก

ฎีกาที่ ๔๖๒๑/๒๕๓๐ โจทก์ฟ้องคดีอาญาโดยมอบอำนาจให้ ช. ดำเนินคดีแทน ในหนังสือมอบอำนาจมีข้อความระบุว่าให้ ช. เป็นผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญากับจำเลยโดยให้มีอำนาจแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้ เช่นนี้ คำว่า ให้มีอำนาจดำเนินคดีอาญา ย่อมหมายความว่าให้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลนั่นเอง หาได้มีแต่อำนาจในการร้องทุกข์เพียงเท่านั้นไม่

“คำฟ้อง” หมายความว่า กระบวนพิจารณาใด ๆ ที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาลไม่ว่าจะได้เสนอด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ไม่ว่าจะได้เสนอต่อศาลชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดี โดยคำฟ้องหรือคำร้องขอ หรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติมหรือแก้ไขหรือฟ้องแย้งหรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยสมัครใจ หรือถูกบังคับ หรือโดยมีคำขอให้พิจารณาใหม่

มาตรา ๑ (๓) คำฟ้อง คือการเสนอข้อหาต่อศาลเพื่อให้บังคับหรือรับรองตามสิทธิของตนที่มีอยู่ ตามกฎหมายสารบัญญัติไม่ว่าจะเสนอด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือได้ คำฟ้องได้แก่ ฟ้องเมื่อเริ่มคดี คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง (ไม่ว่าจะยื่นครั้งใดก็ครั้งก็ถือว่าเป็นคำฟ้อง) ฟ้องแย้ง คำร้องสอด คำร้องขัดทรัพย์ อุทธรณ์ฎีกา คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมอุทธรณ์หรือฎีกา คำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่

ฎีกาที่ ๘๘๗/๒๕๔๒ (ประชุมใหญ่) แม้คำฟ้องฎีกาเป็นคำฟ้องอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑(๓) ซึ่งอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ผู้ฎีกาจะต้องบรรยายคำฟ้องฎีกาให้แจ้งชัด ซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา และต้องเป็นข้อที่แย้งขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสองและมาตรา ๒๔๙ วรรคหนึ่งก็ตาม แต่คำฟ้องฎีกาไม่จำเป็นต้องบรรยายเนื้อหาแห่งคำฟ้องเดิมคำให้การ และคำพิพากษาศาลชั้นต้น เพราะทั้งคำฟ้องเดิม คำให้การ และคำพิพากษาศาลชั้นต้นมีปรากฏอยู่ในสำนวนของศาลแล้ว คำฟ้องฎีกาเพียงแต่บรรยายคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้ชัดแจ้งโดยแสดงเหตุผลแห่งคำคัดค้านให้ปรากฏ ทั้งระบุคำขอท้ายคำฟ้องฎีกามาให้ชัดเจน ก็เป็นคำฟ้องฎีกาที่สมบูรณ์แล้ว โจทก์บรรยายคำฟ้องฎีกาได้แย้งคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในเรื่องเงินค่าทดแทนที่ดินของโจทก์ที่ถูกเวนคืนแต่ละแปลงมาโดยชัดแจ้ง และมีคำขอบังคับให้ศาลฎีกาพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดใช้เงินค่าทดแทนที่ดินที่ถูกเวนคืนเพิ่มกับให้ร่วมกันชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลมาท้ายคำฟ้องฎีกาครบถ้วนแล้ว แม้โจทก์จะไม่ได้บรรยายเนื้อหาแห่งคำฟ้องเดิม คำให้การ และคำพิพากษาศาลชั้นต้นมาด้วย คำฟ้องฎีกาของโจทก์ก็เป็นคำฟ้องฎีกาที่สมบูรณ์ ชอบที่ศาลจะรับคำฟ้องฎีกาของโจทก์ไว้วินิจฉัย

ฎีกาที่ ๘๒๑/๒๕๑๑ คำขอให้พิจารณาใหม่ (ไม่ว่าโจทก์หรือจำเลยเป็นฝ่ายขอ) ถือได้ว่าเป็นคำฟ้องตามวิเคราะหศาสตร์พิในมาตรา ๑(๓) แห่ง ป.วิ.พ. คำฟ้องนั้นกฎหมายบัญญัติให้โจทก์มีหน้าที่จัดการนำเสนอเมื่อคู่ความที่ยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ไม่จัดการนำเสนอคำขอให้พิจารณาแก้คู่ความอีก

ฝ่ายหนึ่งตามคำสั่งศาลจึงเป็นการเพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดถือได้ว่าเป็นการทิ้งฟ้อง ศาลย่อมมีคำสั่งจำหน่าย(คดี) คำขอให้พิจารณาใหม่นั้นเสียได้

ฎีกาที่ ๖/๒๕๑๖ ฟ้องแย้งของจำเลยที่ขอให้ตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีและเอกสารของธนาคารโจทก์ เพื่อแสดงผลความรับผิดชอบว่าใครเป็นหนี้ใครเท่าใดเป็นเรื่องจำเลยแสวงหาหลักฐานเพื่อสู้คดี มิใช่เป็นการเสนอข้อหาต่อศาล ไม่ถือว่าเป็นฟ้องแย้ง

ฎีกาที่ ๑๙๓๖/๒๕๓๐ คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องมีผลเป็นการสั่งไม่รับคำคู่ความ แม้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในระหว่างพิจารณา โจทก์ก็มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งได้ภายใน ๑ เดือนนับแต่วันมีคำสั่ง โจทก์อุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องศาลอุทธรณ์ยกอุทธรณ์ โจทก์โดยให้เหตุผลว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาซึ่งต้องห้ามอุทธรณ์ เมื่อโจทก์ฎีกาและศาลฎีกาเห็นว่า ข้อเท็จจริงในสำนวนพอฟก่การวินิจฉัยศาลฎีกาย่อมวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวไปเสียทีเดียวว่าจะอนุญาตให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมฟ้องได้หรือไม่ โจทก์ฟ้องในฐานะผู้จัดการมรดกกว่า จำเลยนำที่ดินตาม น.ส.๓ เลขที่ ๙๗ เนื้อที่ ๒๙ ไร่ ตามบัญชีทรัพย์สินอันดับ ๒๓ ของเจ้ามรดกไปออกเป็น น.ส.๓ ก. เลขที่ ๖๐๓ เป็นของจำเลยเป็นส่วนตัวและขอแก้ไขคำฟ้องจากที่ดินตาม น.ส.๓ เลขที่ ๙๗ฯ เป็นที่ดินตาม ส.ค.๑ เลขที่ ๕๕ หมู่ที่ ๖ เนื้อที่ ๓๖ ไร่ ตามบัญชีทรัพย์สินอันดับ ๓ ซึ่งเป็นของ ก. เป็นการขอแก้ไขที่ดินต่างแปลงกันและเป็นที่ดินของบุคคลอื่นจึงไม่เกี่ยวกับฟ้องเดิม

ฎีกาที่ ๔๖๒๖/๒๕๔๐ แม้ว่าในชั้นอุทธรณ์โจทก์จะมีได้ยกข้อกฎหมายเรื่องห้ามนำสืบพยานบุคคลเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๔(ข) ขึ้นว่ากล่าวไว้ในคำฟ้องอุทธรณ์แต่ปัญหาดังกล่าวเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน โจทก์จึงยกขึ้นฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๙ วรรคสอง และเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ วรรคสอง ระบุว่าสัญญาห้ามใช้สินเปลืองยอมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม การกู้ยืมเงินเข้าลักษณะยืมใช้สินเปลือง ดังนั้นที่จำเลยนำสืบว่าไม่ได้รับเงินตามสัญญากู้ยืมเงินยอมเป็นเหตุให้สัญญากู้ยืมเงินไม่บริบูรณ์ทั้งไม่มีมูลหนี้เงินกู้ระหว่างโจทก์จำเลย การที่จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบว่าสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวไม่มีมูลหนี้เพราะจำเลยไม่ได้รับเงิน จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญากู้ยืมเงินต่อโจทก์ จำเลยย่อมนำสืบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๔ วรรคสอง หากต้องห้ามตามกฎหมายไม่ เมื่ออุทธรณ์โจทก์ไม่มีประเด็นว่า ว. เป็นตัวแทนจำเลยและเป็นผู้รับเงินไปจากโจทก์ แม้โจทก์จะอ้างประเด็นดังกล่าวไว้ในคำแถลงการณ์ในชั้นอุทธรณ์ แต่คำแถลงการณ์ไม่ใช่คำฟ้องอุทธรณ์โจทก์จะตั้งประเด็นในชั้นอุทธรณ์ตามคำแถลงการณ์ไม่ได้ ดังนั้น ที่โจทก์ฎีกาว่า ว. เป็นตัวแทนจำเลยและเป็นผู้รับเงินไปจากโจทก์ จำเลยจึงต้องชำระหนี้แก่โจทก์จึงเป็นเรื่องที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๙ วรรคหนึ่ง ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ฎีกาที่ ๗๖๐๓/๒๕๔๘ คำร้องขอให้พิจารณาใหม่ถือเป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑ (๓) หลังจากศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำสั่งศาลชั้นต้นที่ให้ยกคำร้อง

ขอให้พิจารณาใหม่ของจำเลยฉบับลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ แล้ว จำเลยยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลา ยื่นฎีกา แต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้อง จำเลยอุทธรณ์คำสั่งและศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์ กรณีถือว่า คดีเกี่ยวกับคำร้องขอให้พิจารณาใหม่ของจำเลยฉบับลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ อยู่ในระหว่างพิจารณา ของศาลอุทธรณ์ การที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้พิจารณาใหม่ฉบับลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๔ โดยอ้างเหตุ เดิมอีกในระหว่างนั้น จึงเป็นการฟ้องเรื่องเดียวกันนั้นต่อศาลเดียวกัน เป็นฟ้องซ้อนต้องห้ามตามมาตรา ๑๗๓ วรรคสอง (๑) มิใช่เรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้อน

ฎีกาที่ ๓๙๓๒/๒๕๔๙ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๓) ฟ้องแย้งเป็นคำฟ้องอย่างหนึ่ง ดังนั้น การ บรรยายฟ้องจะต้องปฏิบัติตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง กล่าวคือ ต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้น และต้องบรรยายให้เห็นว่าโจทก์ได้โต้แย้ง สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของจำเลยที่ ๒ อย่างไรตามมาตรา ๕๕ ทั้งต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำฟ้อง เดิมพอที่จะรวมการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินเข้าด้วยกันได้ตามมาตรา ๑๗๗ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๙ วรรคท้าย

ฎีกาที่ ๙๕๗๔/๒๕๕๑ ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๓) บัญญัติว่า “คำฟ้อง หมายความว่า กระบวน พิจารณาใดๆ ที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล ไม่ว่าจะเสนอด้วยวาจาหรือทำเป็น...คำร้องขอ...” การที่ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอจึงเป็นคำฟ้อง ผู้ร้องบรรลุนิติภาวะเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ แต่ผู้ร้องมายื่นคำร้อง ขอให้ศาลสั่งเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของ ป. เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๙ จึงเกินกำหนด ๑ ปี นับแต่ผู้ร้องบรรลุนิติภาวะ ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๖ ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจฟ้อง (ยื่นคำร้องขอ) ดังนั้นปัญหาว่าผู้ร้องเป็นบุตรของ ป. หรือไม่ ก็ไม่จำต้องวินิจฉัย หากผู้ร้องเห็นว่ามีการโต้แย้งสิทธิของ ผู้ร้องในการรับมรดกของ ป. อย่างไร ผู้ร้องต้องไปใช้สิทธิทางศาลอย่างคดีมีข้อพิพาทต่อไป

ฎีกาที่ ๑๑๐๔๓/๒๕๕๓ จำเลยทั้งสองฟ้องแย้งขอให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความ ค่าเสียหายที่เกิดแก่รถบรรทุกของจำเลยที่ ๒ จากการกระทำละเมิดของโจทก์เท่านั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในส่วนของจำเลยที่ ๑ จากโจทก์ด้วย การที่ศาลชั้นต้นพิพากษา ยกฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสองแล้วมีการยื่นฟ้องอุทธรณ์ โดยระบุชื่อผู้อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ มิได้ระบุชื่อ จำเลยที่ ๒ ว่าเป็นผู้อุทธรณ์ แต่เมื่อพิเคราะห์อุทธรณ์ฉบับดังกล่าวทั้งฉบับ จะใช้คำว่า จำเลย โดยมีได้ใช้ คำว่า จำเลยที่ ๑ และเนื้อหาเป็นการโต้แย้งประเด็นที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๒ โดยโจทก์มิได้ให้การต่อสู้ในประเด็นเรื่องฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๒ ขาดอายุความ และประเด็นว่า โจทก์ เป็นฝ่ายประมาทเลินเล่อจึงต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่จำเลยที่ ๒ ตามฟ้องแย้งเท่านั้นมิได้มีเนื้อหาที่ เกี่ยวข้องกับจำเลยที่ ๑ ทั้งอุทธรณ์ฉบับดังกล่าว ทนายจำเลยทั้งสองก็เป็นผู้ลงชื่อในช่องผู้อุทธรณ์ และ เสียค่าขึ้นศาลชั้นอุทธรณ์ตามฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๒ มาครบถ้วนแล้ว จึงถือได้ว่า อุทธรณ์ฉบับดังกล่าว เป็นอุทธรณ์ของจำเลยที่ ๒ มิใช่อุทธรณ์ของจำเลยที่ ๑ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ไม่รับวินิจฉัยอุทธรณ์ฉบับ ดังกล่าว โดยเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นการไม่ชอบ แต่เมื่อสำนวนขึ้นสู่การพิจารณาของ ศาลฎีกา โดยโจทก์และจำเลยที่ ๒ ต่างนำพยานเข้าสืบในประเด็นข้อนี้จนเสร็จสิ้นกระแสความแล้ว แม้

ทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกาไม่เกินสองแสนบาท ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แต่เมื่อศาลฎีกาได้วินิจฉัยปัญหาของกฎหมายแล้ว เพื่อมิให้คดีต้องล่าช้า ศาลฎีกาเห็นควรวินิจฉัยในประเด็นตามฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๒ ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายโดยไม่ย่อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ วินิจฉัยเสียก่อน

โจทก์มิได้ยกเหตุว่าฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๒ ขาดอายุความขึ้นต่อสู้ไว้ในคำให้การแก้ฟ้องแย้ง ที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า ฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๒ ขาดอายุความจึงเป็นการไม่ชอบ

ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสองเป็นการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายของจำเลยที่ ๒ จากการกระทำละเมิดของพนักงานโจทก์เท่านั้น จำเลยที่ ๑ มิได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของจำเลยที่ ๑ จากโจทก์ด้วย จำเลยที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิฟ้องแย้งโจทก์ การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๑ มาด้วยจึงเป็นการไม่ชอบ ที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องแย้งของจำเลยที่ ๑ โดยเห็นว่าฟ้องแย้งขาดอายุความซึ่งไม่ถูกต้องมานั้น ศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วยในผล ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดฎีกา ศาลฎีกาเห็นสมควรแก้ไขให้ถูกต้อง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๙ วรรคสอง

“คำให้การ” หมายความว่า กระบวนพิจารณาใด ๆ ซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งยกข้อต่อสู้เป็นข้อแก้คำฟ้องตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ นอกจากคำแถลงการณ์

มาตรา ๑ (๔) คำให้การ เป็นกระบวนพิจารณาที่อีกฝ่ายยกขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้ (ปฏิเสธ – ภาคเสธ – ยอมรับ) คำฟ้องในชั้นศาล คำแก้อุทธรณ์หรือแก้ฎีกาก็ถือว่าเป็นคำให้การเหมือนกัน

ฎีกาที่ ๑๐๑๒-๑๐๑๓/๒๕๐๕ คำให้การเพิ่มเติมของจำเลยนั้น เป็นคำคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑ (๕) เมื่อศาลไม่อนุญาตให้เพิ่มเติมก็เป็นการไม่รับคำคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๘ จึงอุทธรณ์และฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา มาตรา ๒๒๘ (๓) โดยไม่ต้องโต้แย้งคำสั่งไว้

ฎีกาที่ ๒๒/๒๕๐๖ คำแถลงรับของจำเลยซึ่งศาลจดไว้ในรายงานกระบวนพิจารณาคดี ล้มละลายว่าเป็นหนี้โจทก์ตามฟ้องจริงก็ดี ไม่มีทรัพย์สินพอจะชำระหนี้โจทก์ได้ก็ดี หาใช่เป็นคำให้การตามมาตรา ๑๗๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่เมื่อจำเลยยังไม่ได้ยื่นคำให้การและมิได้มีการสั่งให้จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ทั้งศาลก็ยังมิได้ดำเนินการพิจารณาคดีอย่างใดต่อไปภายหลังที่จำเลยแถลงแล้วหากจำเลยขอถอนคำแถลงต่อศาลนั้นเสียโดยอ้างว่าแถลงไปโดยผิดพลาด จึงไม่ใช่เป็นการขอถอนคำให้การหรือแก้ไขคำให้การแต่อย่างใด เมื่อศาลเห็นสมควรให้จำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีต่อไปตามกระบวนการ ก็นุญาตได้

กรณีที่จะต้องพิจารณาคำให้การหรือไม่นั้น มีความสำคัญเกี่ยวกับการขอถอนฟ้องของโจทก์ เพราะถ้ามีคำให้การแล้วศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้องโดยไม่ฟังอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้

ฎีกาที่ ๘๐๔๙/๒๕๕๖ เจ้าหน้าที่ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยโดยวิธีปิดหมาย เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๕ การส่งหมายมีผลเมื่อพ้นกำหนดสิบห้าวันตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๗๙ วรรคสอง ต้องถือว่าจำเลยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยต้องยื่นคำให้การภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ถือว่าได้รับหมาย

เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยยื่นคำร้องขอให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือไม่ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ส่งถ้อยคำสำนวนให้ประธานศาลฎีกาชี้ขาดและให้รอการพิจารณาพิพากษาไว้ชั่วคราว ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่ง พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ ไม่มีบทบัญญัตินิยามคำว่า “การพิจารณา” และ “กระบวนการพิจารณา” จึงต้องนำบทนิยามตาม มาตรา ๑ (๔) และ ๑ (๗) แห่ง ป.วิ.พ. มาใช้โดยอนุโลม ตามมาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ ดังนั้น การยื่นคำให้การของจำเลยซึ่งเป็น “กระบวนการพิจารณา” อย่างหนึ่ง จึงจำต้องรอไว้ก่อน มีผลให้ระยะเวลา นับแต่วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จนถึงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ อันเป็นวันที่ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งของประธานศาลฎีกาดังกล่าวย่อมไม่นับรวมในกำหนดเวลาที่จะต้องยื่นคำให้การภายในสิบห้าวัน

“คำคู่ความ” หมายความว่า บรรดาคำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้องทั้งหลายที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ

มาตรา ๑ (๕) คำคู่ความมีความหมาย ๓ ประการ คือ คำฟ้อง , คำให้การ , คำร้องเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ (คำร้องที่ตั้งปัญหาอันเป็นสาระสำคัญในคดีที่พิพาทกัน เช่น คำร้องขอถอนถอนผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้ง คำร้องขอถอนถอนผู้อนุบาลที่ศาลตั้ง คำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล คำร้องขอเข้าเป็นคู่ความแทนที่ คำร้องคัดค้านการขอตั้งผู้จัดการมรดก คำร้องคัดค้านการขอแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน คำร้องคัดค้านการขอตั้งผู้อนุบาล)

ฎีกาที่ ๒๓๓๑/๒๕๕๖ เอกสารสำคัญประจำตัวเด็กชาย ว. ทั้งตามสูติบัตรและสำเนาทะเบียนบ้าน อันเป็นเอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้นขึ้นอันต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗ กับทะเบียนนักเรียนและหนังสือรับรองของโรงเรียนสาธิตอุดมศึกษา ล้วนระบุว่าเด็กชาย ว.เป็นบุตรของผู้ตาย เช่นนี้ เชื่อว่าผู้ตายได้มอบหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ตายประกอบการขอออกสูติบัตรของเด็กชาย ว. พนักงานเจ้าหน้าที่จึงได้ระบุชื่อผู้ตายเป็นบิดา อันเท่ากับเป็นการยอมรับว่าเด็กชาย ว. เป็นบุตรและยินยอมให้ใช้ชื่อสกุลแล้วนั่นเอง แม้ไม่มีหนังสือยินยอมแยกต่างหากก็ตาม พฤติการณ์ของผู้ตายที่เลี้ยงดูผู้คัดค้านที่ ๑ กับเด็กชาย ว.และยินยอมให้เด็กชาย ว. ใช้ชื่อสกุลของผู้ตายอย่างเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไปย่อมเป็นพฤติการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นการรับรองว่าเด็กชาย ว. เป็นบุตรของผู้ตายแล้ว ส่วนหลักฐานที่แสดงว่าเด็ก

หญิง ม. และเด็กหญิง ฐ.เป็นบุตรของผู้ตายก็ปรากฏชัดตามสุติบัตรอันเป็นเอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้น จึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗ ทั้งในการแจ้งเกิดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีเอกสารประกอบคำขอทั้งสำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้คัดค้านที่ ๒ และผู้ตายกับหนังสือยินยอมให้ใช้ชื่อสกุลของผู้ตาย อันเป็นพฤติการณ์ที่แสดงว่าผู้ตายรับว่าเด็กหญิง ม. และเด็กหญิง ฐ.เป็นบุตรของตนและยินยอมให้ใช้ชื่อสกุลด้วยความเต็มใจและอย่างเปิดเผย ถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่รับรองว่าเด็กหญิง ม. และเด็กหญิง ฐ. เป็นบุตรผู้ตาย ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเด็กชาย ว. เด็กหญิง ม. และเด็กหญิง ฐ.เป็นบุตรนอกกฎหมายที่ผู้ตายได้รับรองแล้ว จึงเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗, ๑๖๒๙ (๑) ดังนั้น ผู้คัดค้านที่ ๑ ในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กชาย ว. และผู้คัดค้านที่ ๒ ในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กหญิง ม. และเด็กหญิง ฐ. จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในอันที่จะร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓

หลังจากผู้ตายกับผู้คัดค้านที่ ๔ จดทะเบียนหย่า ผู้ตายและผู้คัดค้านที่ ๔ ยังคงอยู่กินกันฉันสามีภริยาและมีบุตรด้วยกันอีก ๖ คน โดยผู้คัดค้านที่ ๘ ซึ่งเป็นบุตรคนสุดท้องนั้น ย่อมเป็นข้อสันนิษฐานว่าผู้ตายกับผู้คัดค้านที่ ๔ มิได้ถือเอาทะเบียนสมรสเป็นสาระสำคัญของความผูกพันเป็นสามีภริยากัน ทั้งความสัมพันธ์ของบุคคลในการอยู่กินกันและทำมาหาได้ร่วมกันซึ่งทรัพย์สินนั้น หาใช่ว่าบุคคลทั้งสองจะต้องอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกันตลอดเวลาและต้องกระทำสิ่งต่างๆ ร่วมกันในทุกเรื่องทุกราวเสมอไป แม้หากฝ่ายหนึ่งต้องออกไปทำงานนอกบ้านแสวงหาทรัพย์สินเพื่อสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้แก่ครอบครัวตามความรู้ความสามารถ ส่วนอีกฝ่ายเพียงทำหน้าที่คอยดูแลบ้านให้มีระเบียบเรียบร้อยและเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่บกพร่อง รวมทั้งการให้ค่าปรึษาหารือ ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจเป็นห่วงเป็นใยและแบ่งปันความทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ย่อมเรียกได้ว่าเป็นการอยู่ร่วมกันและช่วยกันทำมาหาได้ซึ่งทรัพย์สินแล้ว ภายหลังผู้คัดค้านที่ ๔ ให้กำเนิดผู้คัดค้านที่ ๘ ทั้งผู้ตายและผู้คัดค้านที่ ๔ ต่างมิได้มีคู่สมรสใหม่ หากแต่ยังคงร่วมกันเลี้ยงดูบุตรทั้ง ๗ คน อย่างไม่มีข้อบกพร่องตลอดมา ย่อมบ่งชี้ว่าผู้ตายและผู้คัดค้านที่ ๔ ยังคงมีความสัมพันธ์กันฉันสามีภริยาเช่นเดิม ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าผู้คัดค้านที่ ๔ อยู่กินกับผู้ตายจนถึงวันที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย ผู้คัดค้านที่ ๔ จึงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกับผู้ตาย และเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์มรดกของผู้ตาย

ฎีกาที่ ๗๗๙๑/๒๕๕๗ ประเด็นข้อพิพาทตั้งขึ้นโดยคำคู่ความซึ่งหมายรวมถึงคำให้การหรือคำคัดค้านด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑(๕) , ๑๘๓

ฎีกาที่ ๙๖/๒๕๐๙ (ประชุมใหญ่) คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การเป็นการตั้งประเด็นจึงเป็นคำคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๕)เมื่อคู่ความยื่นคำร้องเข้ามาและศาลพิจารณามีคำสั่งคำร้องนั้นตามมาตรา ๒๑(๒),๑๘๑(๑) โดยให้ยกคำร้องตามมาตรา ๑๘๐ คำสั่งนี้ก็คือคำสั่งที่มีผลเป็นการสั่งไม่รับคำคู่ความตามนัยแห่งมาตรา ๑๗๗ วรรคท้ายและมาตรา ๑๘ ซึ่งทำให้ประเด็นข้อที่จำเลยตั้งขึ้นโดยคำร้องเพิ่มเติมคำให้การนั้นเสร็จไปเมื่อศาลพิพากษาคดีแล้ว จำเลยย่อม

อุทธรณ์คำสั่งนั้นได้โดยมิต้องโต้แย้งคำสั่งนั้นไว้ก่อนเพราะเป็นการอุทธรณ์ตามความในมาตรา ๒๒๓ ไม่ใช่อุทธรณ์ตามมาตรา ๒๒๖

ฎีกาที่ ๓๕๗/๒๕๐๘ คำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานและบัญชีระบุพยานนั้นหาใช่คำคู่ความที่ยื่นต่อศาลไม่ฉะนั้น คำสั่งศาลที่ไม่อนุญาตให้ระบุพยานจึงเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา เมื่อคู่ความไม่ได้โต้แย้งไว้ก็ย่อมจะอุทธรณ์และฎีกาคำสั่งนั้นไม่ได้ คำสั่งศาลที่ไม่อนุญาตให้จำเลยเข้าสืบก็เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาเมื่อไม่ได้โต้แย้งไว้ ก็ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาเช่นกัน

ฎีกาที่ ๖๖๕/๒๕๐๙ คำร้องขอขยายระยะเวลายื่นคำให้การนั้น ตามกฎหมายเมื่อศาลสั่งอนุญาตขยายระยะเวลาไปแล้วจึงจะถึงขั้นพิจารณาเกี่ยวกับการสั่งรับหรือสั่งไม่รับคำให้การต่อไปหากศาลสั่งไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาที่ไม่ต้องพิจารณาถึงการสั่งรับหรือไม่รับคำให้การต่อไป คำร้องขอขยายระยะเวลาไม่ใช่คำคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๕) เพราะคำร้องดังกล่าวนี้ไม่ได้ตั้งประเด็นระหว่างคู่ความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑(๕) ฉะนั้น คำสั่งศาลในกรณีจึงมิใช่คำสั่งไม่รับคำคู่ความ และเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา

ฎีกาที่ ๑๒๒๖/๒๕๑๐ (ประชุมใหญ่) ในกรณีร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ นั้น ถ้าบุคคลภายนอกมีคำขอสอดเข้ามาในคดีเพื่อเป็นคู่ความร่วมกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือไม่ร่วมกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะต้องแสดงเหตุที่จะขอเข้ามาในคดี คำขอเช่นนี้เป็นคำคู่ความตามฝ่ายที่เข้าร่วม หรือถ้าไม่เป็นฝ่ายใด แต่เพื่อบังคับตามสิทธิของตนก็เป็นคำฟ้อง ในกรณีที่ถูกเรียกให้เข้ามาในคดีเป็นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ก็ต้องยื่นเอกสารแสดงเหตุว่าเข้ามา ในคดีเพราะเหตุใด ถ้าถูกเรียกเข้ามาเป็นฝ่ายจำเลย จะต้องยื่นคำให้การด้วย ตามมาตรา ๑๗๗ วรรคท้าย ดังนี้ คำขอและเอกสารแสดงเหตุที่สอดเข้ามาจึงจัดว่าเป็นคำคู่ความถ้าศาลมีคำสั่งไม่ให้เข้ามาในคดี ย่อมมีผลเป็นการไม่รับคำคู่ความ แต่คำขอให้เรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดี ยังไม่มีการขอเข้ามาหรือแสดงเหตุที่เข้ามาเป็นคู่ความ หาใช่เป็นคำคู่ความไม่และมีใช่เป็นการตั้งประเด็นเพราะมิได้เป็นข้อเถียงหรือข้อแก้คำฟ้องแต่ประการใดคำสั่งคำขอชนิดนี้จึงเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา คำขอให้เรียกคนภายนอกเข้ามาเป็นจำเลย มีใช่คำขอเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของจำเลยในระหว่างพิจารณาตามมาตรา ๒๒๘(๒) เพราะถ้าจำเลยแพ้คดีจะได้ฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลภายนอกที่จะเรียกเข้ามา ประโยชน์อย่างนี้มีใช่ประโยชน์ในระหว่างพิจารณาเพราะประโยชน์จะเกิดขึ้น เมื่อศาลพิพากษาคดีให้จำเลยแพ้แล้วและจำเลยต้องชำระหนี้แล้ว จึงจะรับช่วงสิทธิของโจทก์ไปไล่เบี้ยได้

ฎีกาที่ ๑๔๘๘/๒๕๒๙ คำร้องขอแก้ไขคำฟ้อง คำร้องขอแก้ไขคำให้การแก้ฟ้องแย้งเป็นการตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ จึงเป็นคำคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๕) เมื่อคู่ความยื่นคำร้องและศาลมีคำสั่งให้ยกคำร้องตามมาตรา ๑๘๐ คำสั่งนี้จึงมีผลเป็นการสั่งไม่รับคำคู่ความตามมาตรา ๑๘ ซึ่งทำให้ประเด็นที่โจทก์ตั้งขึ้นโดยคำร้องขอแก้ไขคำฟ้องและคำร้องขอแก้ไขคำให้การแก้ฟ้องแย้งเสร็จไป โจทก์อุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ตามมาตรา ๒๒๘(๓) เพราะไม่ใช่คำสั่งระหว่างพิจารณา ศาลชั้นต้นงดสืบพยาน แล้วพิพากษาให้จำเลยแพ้คดีศาลฎีกาพิพากษาให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษา

ใหม่ เมื่อศาลชั้นต้นยังไม่ได้ทำการชี้สองสถานหรือทำการสืบพยาน โจทก์ก็ชอบที่จะขอแก้ไขคำฟ้องและขอแก้ไขคำให้การแก้ฟ้องแย้งได้กรณีไม่ใช่ช่วงเลยการชี้สองสถานและวันสืบพยานจนศาลชั้นต้นเสร็จสิ้นการพิจารณาไปแล้ว เพราะคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้ถูกคำพิพากษาศาลฎีกายกเสียแล้ว การขอแก้ไขคำฟ้อง โจทก์ย่อมจะขอแก้ไขได้แม้เป็นการเพิ่มเติม ข้อเท็จจริงหรือสละข้อเท็จจริงเพื่อให้ข้อหาที่ตั้งไว้เดิม แต่ยังคงให้จำเลยรับผิดชอบตามเดิม ส่วนการขอแก้ไขคำให้การ แก้ฟ้องแย้ง แม้จะเป็นการยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ ย่อมกระทำได้ ตามมาตรา ๑๗๙(๒)(๓)

ฎีกาที่ ๙๑๐๗/๒๕๔๔ คำร้องขอของโจทก์ที่ให้เรียกธนาคาร ท. บุคคลภายนอกเข้ามาเป็นคู่ความในคดีเพื่อเป็นจำเลยร่วมไม่มีลักษณะเป็นคำฟ้องหรือคำคู่ความ ไม่เหมือนกรณีที่บุคคลภายนอกร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความในคดีไม่ว่าโดยความสมัครใจ หรือถูกหมายเรียกของศาลให้เข้ามา เนื่องจากคำร้องสอดของบุคคลภายนอกที่ยื่นต่อศาลเป็นการตั้งประเด็นโต้แย้งกับคู่ความในคดีจึงมีลักษณะเป็นคำฟ้องและเป็นคำคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑(๓) และ (๕) เมื่อศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องของโจทก์ที่ให้เรียกธนาคาร ท. เข้ามาเป็นจำเลยร่วม จึงไม่ใช่คำสั่งไม่รับหรือคืนคำคู่ความตามมาตรา ๑๘ แต่เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาซึ่งต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๒๖

ฎีกาที่ ๑๔๗๔-๑๔๗๖/๒๕๕๘ คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่เรียก ว. เข้ามาเป็นโจทก์ร่วมไม่ใช่คำสั่งไม่รับคำคู่ความ เพราะ ว. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกไม่ได้ขอเข้ามาหรือแสดงเหตุเข้ามาเป็นคู่ความ จึงไม่เป็นการตั้งประเด็นระหว่างคู่ความอันจะทำให้เป็นคำคู่ความตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑ (๕) คำสั่งไม่เรียก ว. เข้าเป็นคู่ความร่วมจึงเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาคดี จำเลยทั้งสามต้องโต้แย้งคำสั่งเพื่อใช้สิทธิอุทธรณ์ภายหลังศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๒๒๖(๒) เมื่อจำเลยทั้งสามมิได้โต้แย้ง จึงไม่มีสิทธิอุทธรณ์ แม้ศาลอุทธรณ์จะรับวินิจฉัยปัญหานี้ก็เป็นการไม่ชอบถือว่าเป็นข้อที่ไม่ได้ยกขึ้นมาแล้วโดยชอบในศาลอุทธรณ์ ต้องห้ามฎีกาตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๒๔๙ วรรคหนึ่ง (ฎีกาที่ ๓๑๖๐/๒๕๕๗)

ฎีกาที่ ๑๐๙๓๐/๒๕๕๔ คำแก้อุทธรณ์เป็นคำคู่ความ คู่ความยอมตั้งประเด็นในคำแก้อุทธรณ์ขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์หยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๕), ๒๓๗ และ ๒๔๐ ดังนั้น แม้จำเลยที่ ๒ มิได้อุทธรณ์เพราะศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ ๒ ด้วยเหตุอื่น แต่จำเลยที่ ๒ ยื่นคำแก้อุทธรณ์ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความละเมิด ๑ ปี จึงมีประเด็นเรื่องอายุความละเมิด ๑ ปี ในชั้นอุทธรณ์ ไม่ยุติไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ หยิบยกประเด็นเรื่องอายุความละเมิด ๑ ปี ขึ้นวินิจฉัยด้วยจึงชอบด้วยกฎหมาย โจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนกรณีรถยนต์หายแก่ผู้เอาประกันภัยยอมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยในค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวเท่านั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง และ ๘๘๐ วรรคหนึ่ง ไม่อาจเรียกร้องให้จำเลยทั้งสองส่งคืนรถยนต์ที่โจทก์รับประกันภัยแก่โจทก์ได้ โจทก์ฟ้องให้บังคับจำเลยทั้งสองใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากพนักงานของจำเลยทั้งสองกระทำโดยประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้รถยนต์ที่โจทก์รับประกันภัยสูญหายเป็นมูลละเมิดต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้

ค่าสินไหมทดแทนหรือภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันทำละเมิดตาม ป.พ. มาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่ง เมื่อปรากฏว่าผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตั้งแต่วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๘ โจทก์ฟ้องเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๔ พ้น ๑ ปี คดีโจทก์จึงขาดอายุความ

"คำแถลงการณ์" หมายความว่า คำแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งกระทำหรือยื่นต่อศาล ด้วยมุ่งหมายที่จะเสนอความเห็นต่อศาลในข้อความในประเด็นที่โต้แย้งกันในคำคู่ความหรือในปัญหาข้อใดที่ศาลจะพึงมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งในข้อเหล่านี้คู่ความฝ่ายนั้นเพียงแต่แสดง หรือกล่าวทบทวน หรือยืนยันหรืออธิบายข้อความแห่งคำพยานหลักฐาน และปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงทั้งปวง คำแถลงการณ์อาจรวมอยู่ในคำคู่ความ

มาตรา ๑ (๖) คำแถลงการณ์ เป็นเรื่องของคู่ความกระทำต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น ไม่ว่าจะกระทำด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือซึ่งไม่มีผลเป็นการตั้งประเด็นเข้ามาใหม่ เป็นแต่เพียงการอธิบายเหตุผลตามที่ตนเห็นว่าสมควรเป็นอย่างใดในปัญหาที่ศาลจะต้องพิจารณาไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย (ฎีกาที่ ๓๒๖๐/๒๕๒๙)

!!! คำแก้อุทธรณ์ คำแก้ฎีกาที่ยื่นเกินกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะรับไว้โดยถือว่าเป็นคำแถลงการณ์ (ฎีกาที่ ๑๑๙๘/๒๔๙๒ , ฎีกาที่ ๑๐๔๕/๒๕๑๐)

ฎีกาที่ ๔๖๘๖/๒๕๔๐ แม้ว่าในชั้นอุทธรณ์โจทก์จะมีได้ยกข้อกฎหมายเรื่องห้ามนำสืบพยานบุคคลเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๔(ข) ขึ้นว่ากล่าวไว้ในคำฟ้องอุทธรณ์แต่ปัญหาดังกล่าวเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน โจทก์จึงยกขึ้นฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๙ วรรคสอง และเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ วรรคสอง ระบุว่าสัญญาห้ามใช้สินค้าเปลี่ยนยอมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม การกู้ยืมเงินเข้าลักษณะยืมใช้สินค้าเปลี่ยน ดังนั้นที่จำเลยนำสืบว่าไม่ได้รับเงินตามสัญญากู้ยืมเงินยอมเป็นเหตุให้สัญญากู้ยืมเงินไม่บริบูรณ์ทั้งไม่มีมูลหนี้เงินกู้ระหว่างโจทก์จำเลย การที่จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบว่าสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวไม่มีมูลหนี้เพราะจำเลยไม่ได้รับเงิน จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญากู้ยืมเงินต่อโจทก์ จำเลยย่อมนำสืบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๔ วรรคสอง หากต้องห้ามตามกฎหมายไม่

เมื่ออุทธรณ์โจทก์ไม่มีประเด็นว่า ว. เป็นตัวแทนจำเลยและเป็นผู้รับเงินไปจากโจทก์ แม้โจทก์จะอ้างประเด็นดังกล่าวไว้ในคำแถลงการณ์ในชั้นอุทธรณ์ แต่คำแถลงการณ์ไม่ใช่คำฟ้องอุทธรณ์โจทก์จะตั้งประเด็นในชั้นอุทธรณ์ตามคำแถลงการณ์ไม่ได้ ดังนั้น ที่โจทก์ฎีกาว่า ว. เป็นตัวแทนจำเลยและเป็นผู้รับเงินไปจากโจทก์ จำเลยจึงต้องชำระหนี้แก่โจทก์จึงเป็นเรื่องที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๙ วรรคหนึ่ง ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ฎีกาที่ ๓๒๖๐/๒๕๒๘ คำแถลงการณ์เป็นเพียงคำเสนอของคู่ความเพื่อให้ศาลพิเคราะห์ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงของฝ่ายตนเป็นการสรุปคดีในข้อที่เห็นว่าประโยชน์แก่ตน ซึ่งจะต้องปรากฏ

อยู่ในท้องสำนวนเท่านั้น แม้คู่ความจะไม่ทำคำแถลงการณ์ศาลก็ต้องพิจารณาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงตลอดท้องสำนวนอยู่แล้วทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๖ ก็ได้มีบทบังคับในกรณีนี้คู่ความฝ่ายหนึ่งบัพัญญูถือว่าด้วยการส่งสำเนาคำแถลงการณ์คำแถลงการณ์ที่ยื่นฝ่ายนั้นกฎหมายโดยไม่ได้ส่งสำเนาให้คู่ความอีกฝ่ายจึงหาจะมีผลเสียไปไม่

“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใดๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ อันเกี่ยวด้วยคดีซึ่งได้กระทำไปโดยคู่ความในคดีนั้นหรือโดยศาลหรือตามคำสั่งของศาล ไม่ว่าจะเป็นโดยคู่ความฝ่ายใดทำต่อศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือศาลทำต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๑(๗) “กระบวนการพิจารณา” การกระทำใดที่เกี่ยวกับคดีที่ศาลปฏิบัติต่อศาลต่อคู่ความหรือที่คู่ความปฏิบัติต่อกันตามคำสั่งศาลไม่ว่าในขั้นตอนใด ตั้งแต่การยื่นคำฟ้องเรื่อยไปถึงชั้นบังคับคดีถือว่าเป็นกระบวนการพิจารณาทั้งสิ้น เช่น ยื่นคำฟ้องเพื่อเริ่มคดีหรือยื่นอุทธรณ์ ฎีกาก็เป็นกระบวนการพิจารณา (ฎีกาที่ ๙๖๗/๒๕๔๔) หรือ การที่สอบถามคู่ความและนารายละเอียดต่างๆ ทั้งหมดในเอกสารมาประกอบการพิจารณาแล้ววินิจฉัยทำคำสั่งไปนั้น เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นการไต่สวนแล้ว (ฎีกาที่ ๑๐๙๕๗/๒๕๕๔)

ฎีกาที่ ๓๕๕/๒๕๔๗ โจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลชั้นต้นเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาและเป็นการพิจารณาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๘) เมื่อคดีอยู่ในระหว่างการไต่สวนคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาถือว่าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น หากศาลชั้นต้นเห็นว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอีกศาลหนึ่ง พ.ร.บ.ว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล มาตรา ๑๐ บัญญัติให้ศาลที่รับฟ้องรอการพิจารณาไว้ชั่วคราวและให้จัดทำความเห็นส่งไปให้ศาลที่ศาลรับฟ้องเห็นว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจโดยเร็ว ถ้าศาลที่รับความเห็นมีความเห็นพ้องกับศาลที่ส่งความเห็น ให้แจ้งความเห็นไปยังศาลที่ส่งความเห็นเพื่อให้มีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลนั้นหรือสั่งจำหน่ายคดีเพื่อให้คู่ความไปฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ แต่ถ้าศาลที่ส่งความเห็นและศาลที่รับความเห็นมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องเขตอำนาจศาลในคดีนั้น ให้ศาลที่ส่งความเห็นส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด บัพัญญูติดังกล่าวเป็นกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติถึงกระบวนการชี้ขาดเรื่องอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล กล่าวคือหากศาลยุติธรรมเห็นว่าคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะต้องดำเนินการตามบัพัญญูนี้

ฎีกาที่ ๔๖๕๘/๒๕๔๙ การที่นายจำเลยแถลงต่อศาลชั้นต้นว่า จำเลยจะนำเงินจำนวน ๗๕๐,๐๐๐ บาท มาวางศาลในวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ เวลา ๙ นาฬิกา โดยในวันดังกล่าวโจทก์จะนำโฉนดที่ดินเลขที่ ๓๒๒๗๐, ๓๒๒๗๑, ๓๒๒๗๒ และ ๓๒๒๗๓ ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มามอบให้กับจำเลยเพื่อให้จำเลยไปดำเนินการจดทะเบียนโอนโดยเสียค่าธรรมเนียมเองและหากจำเลยไม่ดำเนินการตามที่ได้แถลงให้ถือว่าจำเลยไม่ประสงค์จะบังคับผลตามคำพิพากษาโจทก์และ

ทนายโจทก์แถลงไม่ค้านนั้น การแถลงของทนายจำเลยและโจทก์ดังกล่าวเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำต่อศาลชั้นต้นตามความใน ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๗) มิใช่การแสดงเจตนาต่อกันในฐานะคู่สัญญาที่จะก่อให้เกิดข้อตกลงที่มีผลใช้บังคับระหว่างกันได้ แม้จำเลยไม่ได้นำเงินจำนวน ๗๕๐,๐๐๐ บาท มาวางศาลตามที่แถลงก็ตาม ก็จะต้องถือว่าจำเลยไม่ประสงค์จะบังคับผลตามคำพิพากษามีได้ ดังนั้นการที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า จำเลยไม่สามารถหาเงินจำนวน ๗๕๐,๐๐๐ บาท มาวางศาลได้ จึงไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันในนัดที่แล้ว ถือว่าจำเลยไม่ประสงค์จะบังคับตามผลคำพิพากษานั้น เป็นคำสั่งนอกเหนือคำบังคับย่อมเป็นการไม่ชอบเพราะแม้ว่าจำเลยไม่ได้นำเงินจำนวน ๗๕๐,๐๐๐ บาท มาวางศาลตามที่แถลง ก็จะต้องถือว่าจำเลยไม่ประสงค์จะบังคับตามผลคำพิพากษาไม่ได้ เป็นการนอกเหนือคำพิพากษา ซึ่งมีข้อตกลงของโจทก์และจำเลย หากโจทก์เห็นว่าจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาโจทก์ก็ชอบที่จะดำเนินการออกหมายบังคับคดีแก่จำเลยเพื่อให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นได้ต่อไป

ฎีกาที่ ๙๒๘๐/๒๕๕๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑ (๗) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ให้คำนิยามของคำว่ากระบวนการพิจารณาไว้ว่า “การกระทำใดๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันเกี่ยวกับคดีซึ่งได้กระทำไปโดยคู่ความในคดีนั้นหรือโดยศาลหรือตามคำสั่งของศาลไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยคู่ความฝ่ายใดทำต่อศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือศาลทำต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้” เมื่อคดีนี้ศาลสั่งให้คู่ความกำหนดวันนัดพิจารณาสืบพยานโจทก์และนัดสืบพยานจำเลยที่ศูนย์นัดความและคู่ความได้ตกลงกำหนดวันนัดที่ศูนย์นัดความ ถือได้ว่าการกระทำของคู่ความที่ตกลงกำหนดวันนัดที่ศูนย์นัดความเป็นการกระทำตามคำสั่งศาลและเป็นการกำหนดวันนัดต่อศาลแล้ว ดังนั้น การกำหนดวันนัดที่ศูนย์นัดความจึงชอบด้วยกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่ของโจทก์จึงชอบแล้ว

ฎีกาที่ ๘๐๔๙/๒๕๕๖ เจ้าหน้าที่ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยโดยวิธีปิดหมายเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๕ การส่งหมายมีผลเมื่อพ้นกำหนดสิบห้าวันตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๗๙ วรรคสอง ต้องถือว่าจำเลยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยต้องยื่นคำให้การภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ถือว่าได้รับหมาย เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยยื่นคำร้องขอให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือไม่ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ส่งถ้อยคำสำนวนให้ประธานศาลฎีกาชี้ขาดและให้รอการพิจารณาพิพากษาไว้ชั่วคราว ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่ง พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ ไม่มีบทบัญญัตินิยามคำว่า “การพิจารณา” และ “กระบวนการพิจารณา” จึงต้องนำบทนิยามตาม มาตรา ๑ (๔) และ ๑ (๗) แห่ง ป.วิ.พ. มาใช้โดยอนุโลม ตามมาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ ดังนั้น การยื่นคำให้การของจำเลยซึ่งเป็น “กระบวนการพิจารณา” อย่างหนึ่ง จึงจำต้องรอไว้ก่อน มีผลให้ระยะเวลานับแต่วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์

๒๕๕๕ จนถึงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ อันเป็นวันที่ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งของประธานศาลฎีกาดังกล่าว ย่อมไม่นับรวมในกำหนดเวลาที่จะต้องยื่นคำให้การภายในสิบห้าวัน

“การพิจารณา” หมายความว่า กระบวนการพิจารณาทั้งหมดในศาลใดศาลหนึ่งก่อนศาลนั้นชี้ขาดตัดสินคดีหรือจำหน่ายคดีโดยคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา ๑ (๘) การพิจารณาเป็นขั้นตอนหนึ่งของการกระบวนการพิจารณา เริ่มตั้งแต่การยื่นคำฟ้องไปถึงเวลาที่ศาลมีคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีหรือจำหน่ายคดีไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นไหนก็ตาม ดังนั้น トラバコที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาถือว่าคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา (ฎีกาที่ ๑๕๘๗/๒๕๑๔ ประชุมใหญ่) คำสั่งของศาลที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการพิจารณา ถือเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา การอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งระหว่างพิจารณาคู่ความต้องโต้แย้งไว้ก่อน

การพิจารณาตามมาตรา ๑ (๘) จะทำต่อหน้าคู่ความหรือไม่ก็ได้เช่น การปรึกษาคดีก็เป็นการพิจารณา (ฎีกาที่ ๑๕๘๗/๒๕๑๔) แต่การนั่งพิจารณาตามมาตรา ๑ (๙) จะต้องกระทำต่อหน้าคู่ความตามหลักการในมาตรา ๓๕, ๓๖ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น

ฎีกาที่ ๙๑๘/๒๕๐๙ ศาลเป็นผู้วินิจฉัยพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยตามที่นำสืบมาในสำนวน การตรวจพิจารณาลายเซ็นชื่อของโจทก์ในสัญญาเปรียบเทียบกับลายเซ็นชื่อของโจทก์ในเอกสารต่างๆ ตามที่ปรากฏในสำนวนก็เป็นการพิจารณาอย่างหนึ่งที่ศาลมีอำนาจกระทำได้ จำเลยให้การโดยชัดแจ้งว่าโจทก์กู้ยืมเงินจำเลยไป ๕,๐๐๐ บาท ต่อมาไม่มีเงินชำระเงินต้น โจทก์จึงเอาส่วนพิพาทตีราคาใช้นี้จำเลยในราคา ๓,๐๐๐ บาท โดยทำสัญญายกสว่นให้จำเลย ดังนี้ จำเลยยอมนำสืบได้ ส่วนการที่ต้องทำสัญญาเป็นสัญญายกให้ก็เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขัดข้องที่จะทำสัญญาเป็นสัญญาซื้อขาย จึงต้องทำเป็นสัญญายกให้ตามที่เจ้าหน้าที่ชี้แจง ซึ่งเป็นการนำสืบแสดงถึงเหตุที่ต้องทำเป็นสัญญายกให้เท่านั้น ถึงแม้จำเลยจะมีได้ให้การไว้โดยชัดแจ้ง จำเลยก็นำสืบได้ มิใช่จำเลยนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารและนำสืบนอกประเด็นข้อต่อสู้แต่อย่างใด ข้อที่ว่าจำเลยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงว่าได้มีการชำระหนี้ ๓,๐๐๐ บาทมาแสดงต่อศาล โจทก์มิได้ยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นอุทธรณ์นี้ ฎีกาโจทก์ข้อนี้จึงต้องห้าม ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ฎีกาที่ ๔๒๑/๒๕๒๔ คำว่า ‘การพิจารณา’ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๘) หมายความว่า กระบวนการพิจารณาทั้งหมดในศาลใดศาลหนึ่งก่อนศาลนั้นชี้ขาดตัดสินคดีหรือจำหน่ายคดีโดยคำพิพากษาหรือคำสั่ง และการจำหน่ายคดีนั้นหมายถึง การที่ศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๒ ซึ่งมีผลให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปจากศาลที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีนั้น การที่คู่ความร้องขอให้ศาลชั้นต้นรอฟังผลของคำพิพากษาในคดีอื่นเพื่ออาศัยเป็นหลักในการชี้ขาดตัดสินคดีนี้เป็นการร้องขอให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๙ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีนี้ชั่วคราวจึงมีผลเท่ากับมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาไปนั่นเอง หากเป็นการสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๒ ไม่ คดีจึงยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ซึ่งศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งให้เริ่มการนั่งพิจารณาต่อไปในวันใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ตั้งนั้นโจทก์ย่อมมีสิทธิร้องขอในเวลาใด ๆ ก่อนคำพิพากษาเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองอย่างใด ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ และมีสิทธิร้องขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๖๔ ได้ด้วย

ฎีกาที่ ๓๐๑๗/๒๕๔๑ วิธีการตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๒๐ เป็นการดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาคดีในชั้นศาลการที่ศาลถามผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าจะให้การประการใดตามความในมาตรา ๒๐ ดังกล่าว ถือเป็นการพิจารณา และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๓ วรรคสอง บัญญัติว่า ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ตั้งนั้น ก่อนเริ่มพิจารณาหรือก่อนเริ่มการพิจารณาสอบถามผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าจะให้การประการใด ศาลจะต้องสอบถามเรื่องทนายจำเลยเสียก่อนเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๓ วรรคสองประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๔ หากศาลมิได้สอบถามเรื่องทนายจำเลย แต่ก้าวล่วงไปถึงการพิจารณาสอบถามคำให้การของจำเลยจึงเป็นการมิชอบ

ฎีกาที่ ๘๙๙/๒๕๔๒ กรณีผู้ร้องยื่นคำฟ้องต่อศาลก็เป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาและเป็นการพิจารณาตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑(๘) เมื่อคดีอยู่ในระหว่างไต่สวนคำร้องขอดำเนินคดีอย่างอนาถาก็ถือว่าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๗๓ วรรคสอง แล้วโดยไม่ต้องรอให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องการขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาก่อน

"การนั่งพิจารณา" หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ชี้สองสถานสืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่าง ๆ และฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา

มาตรา ๑ (๙) การนั่งพิจารณาคดี คือการที่ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาคดีบนบัลลังก์ , การสืบพยานนอกศาล (การเผชิญสืบ) ส่วนการเรียกตัวความมาสอบถามเป็นการส่วนตัวไม่ถือว่าเป็นการนั่งพิจารณา และที่สำคัญของการนั่งพิจารณาคดีคือ ต้องกระทำต่อหน้าคู่ความ

ฎีกาที่ ๖๙๘๔/๒๕๔๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๕ ที่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ระบุเป็นที่มาแห่งอำนาจในการออกคำสั่งให้ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ไปนั่งพิจารณา ณ ที่ทำการศาลจังหวัดบุรีรัมย์ (นางรอง) บัญญัติเป็นหลักการไว้ว่าการนั่งพิจารณาคดีที่ยื่นไว้ต่อศาลใดจะต้องกระทำในศาลนั้นในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้แต่ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งกำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่นในวันหยุดงานหรือในเวลาใด ๆ ก็ได้ ทั้งนี้ก็โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วเป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี ดังนั้น คำสั่งกำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่นหรือในวันหยุดงานหรือในเวลาใด ๆ ตามบทบัญญัติในมาตรา ๓๕ จึงต้องแปลความหมายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แห่งกฎหมายดังกล่าวด้วย

กล่าวคือย่อมรวมถึงการนั่งพิจารณาคดีและการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับการนั่งพิจารณาคดีอันได้แก่ การยื่นคำฟ้องคำร้อง คำขอต่าง ๆ มิใช่แปลจำกัดเคร่งครัดแต่เฉพาะการนั่งพิจารณาคดีเป็นรายเรื่องไป และแม้ในขณะที่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์มีคำสั่งดังกล่าวจะมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดนางรองขึ้นแล้วก็ตาม แต่เมื่อยังไม่มีพระราชกฤษฎีกาให้เปิดทำการ ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ก็ยังคงมีอำนาจเหนือพื้นที่ดังกล่าวและมีอำนาจกำหนดการนั่งพิจารณาโดยอาศัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๕ ได้เมื่อคดีที่โจทก์ฟ้องมูลคดีเกิดขึ้นที่อำเภอนางรองและจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอนางรอง โจทก์จึงชอบที่จะยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์ (นางรอง) ตามคำสั่งของศาลจังหวัดบุรีรัมย์ อีกทั้งกรณีไม่ปรากฏว่ามีอุปสรรคหรือเหตุขัดข้องที่โจทก์ไม่อาจยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์ (นางรอง) ได้ การที่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์มีคำสั่งไม่รับคำฟ้องของโจทก์โดยให้โจทก์นำคำฟ้องไปยื่นที่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ (นางรอง) จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

ฎีกาที่ ๕๔๑๒/๒๕๕๔ การสอบจำเลยเรื่องทนายความก่อนเริ่มพิจารณาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๓ วรรคสอง เป็นการที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดีจึงเป็นการนั่งพิจารณาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๙) ประกอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ ซึ่งจะต้องอยู่ในบังคับของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมว่าด้วยองค์คณะผู้พิพากษา แต่เมื่อการดำเนินการดังกล่าวมิใช่การใช้การชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี จึงเป็นอำนาจของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นคนเดียวตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๔ (๒) การที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นคนเดียวได้สอบจำเลยเรื่องทนายความและลงลายมือชื่อในรายงานกระบวนการพิจารณาจึงชอบแล้ว ส่วนการสืบพยานประเด็นโจทก์ที่ศาลอาญามีผู้พิพากษาสองคนนั่งพิจารณาคriminalคดีแล้ว แม้มีผู้พิพากษาอีกคนมาร่วมลงลายมือชื่อโดยที่ไม่ได้นั่งพิจารณาก็เป็นเพียงการดำเนินกระบวนการพิจารณาเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น หากมิผลให้การนั่งพิจารณาที่ถูกต้องกลับกลายเป็นไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ ส่วนการสืบพยานในศาลชั้นต้นทุกครั้งก็ปรากฏตามบันทึกคำเบิกความและรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นว่าในแต่ละครั้งมีลายมือชื่อผู้พิพากษาสองคนลงลายมือชื่อไว้จึงต้องฟังตามรายงานกระบวนการพิจารณาว่าในวันเวลาดังกล่าวมีผู้พิพากษาสองคนของศาลชั้นต้นนั่งพิจารณาคดีอันเป็นการนั่งพิจารณาครบองค์คณะตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๖ หาได้เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๒๓๖ ที่ใช้บังคับในขณะนั้น ส่วนการอ่านคำพิพากษาเป็นการดำเนินการหลังคดีเสร็จการพิจารณา ทั้งผู้พิพากษาได้ลงชื่อในคำพิพากษาคriminalคดีตามกฎหมายแล้ว การอ่านคำพิพากษาย่อมกระทำได้โดยผู้พิพากษาคriminalคดีคนเดียว

“วันสืบพยาน” หมายความว่า วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน

มาตรา ๑ (๑๐) คือ วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานคดีนั้นจริงๆ ครั้งแรกในประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี และวันสืบพยานยังมีความสำคัญต่อการนับระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยาน การขอแก้ไขคำฟ้องคำให้การ การขานัดพิจารณา

ฎีกาที่ ๓๘๗๒/๒๕๓๕ ศาลนัดสืบพยานจำเลยซึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อนโดยนัดแรกจำเลยขอให้ศาลไปเผชิญสืบที่พิพาทและศาลก็ได้ไปเผชิญสืบในวันที่จำเลยขอ ถือได้ว่าเป็นการสืบพยานและวันดังกล่าวเป็นวันสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๑๐) ดังนั้นการที่โจทก์ที่ ๑ ถึงที่ ๔ และโจทก์ที่ ๖ ร่วมไปเผชิญสืบที่พิพาทในวันดังกล่าวย่อมถือได้ว่าโจทก์ได้มาศาลในวันสืบพยานตามมาตรา ๑๙๗ วรรคสองแล้ว แม้โจทก์ที่ ๑ ถึงที่ ๔ และโจทก์ที่ ๖ จะไม่มาศาลในวันสืบพยานจำเลยนัดต่อมาก็ตามก็ไม่เป็นการขานัดพิจารณา

ฎีกาที่ ๗๔๖๕/๒๕๕๒ ศาลชั้นต้นนัดสืบพยานในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๘ โดยไม่มีการชี้แจงสถานที่จำเลยที่ ๒ จะยื่นคำร้องขอแก้ไขคำให้การจึงอาจทำได้ภายในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๘ เมื่อจำเลยที่ ๒ ยื่นคำร้องขอแก้ไขคำให้การในวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๘ จึงเป็นการยื่นคำร้องขอแก้ไขคำให้การเมื่อพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่การที่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขคำให้การเป็นว่าสัญญา คำประกันที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นสัญญาที่เกิดจากการแสดงเจตนาหลง จึงไม่มีมูลหนี้และตกเป็นโมฆะ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องนั้น ปัญหาที่ว่านิติกรรมใดเป็นโมฆะหรือไม่ ถือเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จำเลยที่ ๒ จึงมีสิทธิยื่นคำร้องขอแก้ไขคำให้การในเรื่องดังกล่าวได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๘๐ แม้เป็นการยื่นเมื่อพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดก็ตาม

ฎีกาที่ ๑๖๔๓/๒๕๕๗ วันนัดไต่สวนคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดมิใช่เป็นวันสืบพยานในประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑(๑๐) การที่จำเลยที่ ๑ ไม่มาศาลในวันดังกล่าวจึงไม่ถือว่าจำเลยที่ ๑ ขานัดพิจารณาในอันที่จะนำเอาบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขานัดตาม ป.วิ.พ.ภาค ๒ ลักษณะ ๒ วิธีพิจารณาคดีวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด ๒ มาใช้บังคับ

“คู่ความ” หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาลและเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

มาตรา ๑ (๑๑) คู่ความต้องเป็นบุคคลตามกฎหมาย (บุคคลธรรมดา , นิติบุคคล) ไม่ว่าสัญชาติใดก็ตาม (ฎีกาที่ ๑๘๒๘/๒๕๒๔) ได้แก่ โจทก์ จำเลย ผู้ร้อง ผู้คัดค้าน ผู้ร้องสอด ผู้แทนนิติบุคคล ผู้แทนโดยชอบธรรม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ พนักงานอัยการ ผู้จัดการมรดก ผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ทนายความของแต่ละฝ่ายที่เป็นคู่ความ ผู้รับมอบอำนาจจากตัวความให้ดำเนินคดีแทน ดังนั้น คณะรัฐมนตรีมีฐานะเป็นคณะบุคคลจึงไม่อาจเป็นคู่ความในคดีได้ (ฎีกาที่ ๗๒๔/๒๔๙๐ , ๔๙๕/๒๕๑๙) หรือ ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน มีเพียงการจดทะเบียนการค้าจึงไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ฟ้องคดีไม่ได้ (ฎีกาที่ ๕๖๓๐/๒๕๓๓)

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เจ้าพนักงานศาลส่งคำบังคับแก่จำเลยที่ ๑ ด้วยวิธีปิดคำบังคับเมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๔๐ ซึ่งการส่งคำบังคับมีผลใช้แต่วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๐ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๗๙ วรรคสอง จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาใหม่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๔ จึงเป็นการล่วงพ้นกำหนดเวลา ๑๕ วัน นับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษาแก่จำเลยที่ ๑ แล้ว แม้จำเลยที่ ๑ จะอ้างในคำร้องขอให้พิจารณาใหม่ว่า จำเลยที่ ๑ ถูกคนร้ายยิงเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๐ จนร่างกายพิการต้องหลบหนีไปอาศัยอยู่ตามวัดแถบภาคอีสานเป็นเวลาหลายปี จำเลยที่ ๑ เพิ่งทราบเรื่องที่ถูกฟ้องและทราบว่าศาลออกคำบังคับแล้ว อันเป็นการอ้างเหตุที่จำเลยที่ ๑ ไม่อาจยื่นคำร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันส่งคำบังคับเพราะมีพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่ได้กล่าวมาในคำร้องว่าจำเลยที่ ๑ ทราบคำบังคับตั้งแต่วันที่เท่าใด เพื่อให้ทราบว่าพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้นั้นได้สิ้นสุดลงเมื่อใด จึงไม่อาจเริ่มต้นนับกำหนด ๑๕ วัน ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายข้างต้นได้ ถือว่าจำเลยที่ ๑ มิได้กล่าวโดยละเอียดชัดแจ้งถึงกรณีที่ยื่นคำขอล่าช้าและเหตุแห่งการที่ล่าช้านั้น คำร้องขอให้พิจารณาใหม่ของจำเลยที่ ๑ จึงไม่ชอบ

ฎีกาที่ ๒๕๐๙/๒๕๕๑ คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาโดยไม่จงใจ มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ได้เฉพาะใน ๒ กรณี คือในระหว่างพิจารณาคดีฝ่ายเดียว ถ้าคู่ความที่ขาดนัดมาศาลภายหลังที่ศาลเริ่มต้นสืบพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไปบ้างแล้ว และศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่จงใจขาดนัดหรือมีเหตุอันสมควร ศาลจึงจะสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๖ วรรคสาม แต่ถ้าคู่ความที่ขาดนัดพิจารณานั้น คงขาดนัดตลอดไปจนศาลพิจารณาคดีฝ่ายเดียวไปจนเสร็จสิ้นแล้ว และพิพากษาให้คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาแพคดีในประเด็นพิพาท คู่ความซึ่งแพคดีโดยไม่จงใจขาดนัดยังมีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ได้ เว้นแต่จะต้องด้วยข้อห้ามตามกฎหมายตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๗ เมื่อโจทก์จำเลยขาดนัดพิจารณาและศาลชั้นต้นมีคำสั่งจำหน่ายคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๑ เสร็จสิ้นไปแล้ว ย่อมไม่มีการพิจารณาคดีฝ่ายเดียวอันจะทำให้โจทก์มีสิทธิขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ สิทธิของโจทก์มีอยู่ทางเดียวตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๓ คือ ฟ้องใหม่ภายในอายุความเท่านั้น

ฎีกาที่ ๓๘๓๑/๒๕๕๒ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอที่จะร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่คดีถึงที่สุด สำหรับคดีที่อาจขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้เนื่องจากจำเลยทั้งสองขาดนัดพิจารณา และศาลมีคำพิพากษาให้แพคดีในประเด็นที่พิพาทตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๗ (เดิม) คดีจึงยอมถึงที่สุดเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๘ วรรคหนึ่ง (เดิม) ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ ทั้งนี้ เป็นไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๗ วรรคสอง

ฎีกาที่ ๒๓๒๖/๒๕๕๓ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอที่จะร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่คดีถึงที่สุดตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗๑ สำหรับคดีนี้เป็นคดีที่อาจขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้เนื่องจากจำเลยทั้งสองขาดนัดพิจารณาและศาลมีคำพิพากษาให้แพคดีในประเด็นที่พิพาทตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๗ (เดิม) คดีย่อมถึงที่สุดเมื่อระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้สิ้นสุดลงตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๐๘ วรรคหนึ่ง (เดิม) ประกอบมาตรา ๑๔๗ วรรคสอง ข้อเท็จจริงได้ความว่า ศาลชั้นต้นส่งคำบังคับให้แก่จำเลยทั้งสอง โดยวิธีปิดคำบังคับเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ตามลำดับจำเลยทั้งสองไม่ได้ขอให้พิจารณาคดีใหม่ คดีสำหรับจำเลยที่

๑ จึงถึงที่สุดตั้งแต่วันถัดจากวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ และสำหรับจำเลยที่ ๒ ถึงที่สุดตั้งแต่วันถัดจากวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๐ โจทก์แถลงขอให้บังคับยึดทรัพย์สินของจำเลยที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๐ จึงยังไม่พ้น ๑๐ ปี นับแต่คดีนี้ถึงที่สุด

ฎีกาที่ ๙๔๐๒/๒๕๕๓ จำเลยที่ ๔ ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่หลังจากศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาด แม้อ่อนกว่าวันนัดพิจารณาคำร้อง โจทก์ขอถอนคำขอรับชำระหนี้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อนุญาตแล้ว โจทก์ยังคงเป็นคู่ความในคดีและมีสิทธิดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับโจทก์ได้ต่อไป ทั้งการพิจารณาคำร้องของจำเลยที่ ๔ ดังกล่าวเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์และจำเลยที่ ๔ ส่วนเจ้าหนี้มิใช่คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในชั้นนี้ เมื่อวันนัดพิจารณาคำร้องโจทก์ไม่คัดค้านการขอให้พิจารณาคดีใหม่ ศาลล้มละลายกลางจึงชอบที่จะมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยที่ ๔ พิจารณาคดีใหม่ได้โดยไม่ต้องไต่สวน